

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ – ВЕЛИКИЙ УКРАЇНЕЦЬ

Постановка проблеми. У кожній державі є люди, які залишають глибокий і значимий слід в її історії. Це ті, ким можуть пишатися не лише сучасники, але й нащадки, через сотні і навіть тисячі років. Це ті, без яких важко уявити розвиток науки, культури і всіх інших сфер життя в країні. Це великі і знамениті люди, гідні діти своєї Батьківщини.

Україна, як і будь-яка інша держава, може похвалитися величезним списком тих, хто все своє життя старанно працював на благо своєї рідної землі, в ім'я розвитку українського суспільства. Це історики, філософи, вчені, письменники, але серед усіх своєю творчістю виділяється Михайло Сергійович Грушевський. Він відомий своєю діяльністю не тільки як історик, а й письменник, політик і публіцист.

Більшість українців сприймають його, як засновника національної державності та першого президента України. Проте він залишив після себе більш глибокий слід в історії нашої держави – був відомим істориком, головою НТШ (Наукового Товариства імені Шевченка), був дописувачем у велику кількість української періодики та преси, створив товариство «ТУП», став головою Української Центральної Ради.

Зараз українців цікавить питання: Чому людина такої політичної ваги і досвіду не зуміла утримати на плаву незалежну українську державу?

Мета роботи – висвітлення постаті Грушевського, як державотворця, борця за волю України та суперечливої особистості.

Завданнями роботи є:

- опрацювати джерельну базу по даній темі;
- дослідити діяльність М. Грушевського, як політичного і державного діяча;
- вказати місце і роль цієї особистості в історії державотворення нашої Батьківщини;

На тлі сьогоденних подій в Україні суспільство стало частіше звертатися до творів відомих істориків, в першу чергу до творів М. Грушевського. Будучи політиком та істориком, він швидко реагував на виклики часу, комплексно дивився на проблеми національно-визвольного руху в Україні, зважаючи на «уроки історії». Більшість праць є надзвичайно актуальні у наші дні.

Походив відомий історик з родини Грушів-Грушевських, які проживали в Чигиринському повіті на Київщині. Народився Михайло Грушевський 29 вересня 1866 р. в місті Холмі (Польща, сьогодні – Хелм). У 1870 році його родина переїхала на Північний Кавказ. Саме тут, на чужині, він прожив свої дитячі роки. Батько охоче оповідав дітям про Україну, про українські звичаї, учив і українських пісень, приказок, розказував їм українські казки. Михайло, здобувши домашню початкову освіту, у 1880 році був зарахований до третього класу Тифліської гімназії. Навчався він легко, встигав з усіх предметів, але найбільше приваблювали його українська історія і література [3. с. 35-36]. У 1886 році Михайло Грушевський, закінчивши гімназію, вступив на історико-філологічний факультет Київського університету. У Києві він познайомився з багатьма представниками ліберально-демократичного науково-художнього напівлегального об'єднання «Стара громада». У Києві в 1893 році він був обраний членом Наукового товариства імені Т. Шевченка. А у 1897 році очолив НТШ. Разом зі своїми учнями і послідовниками Михайло Грушевський зібрав величезний, архівно-документальний матеріал, що стосувався різних періодів історії України. Грунтуючись, на зібраних даних, Михайло Сергійович приступив до роботи над фундаментальною багатотомною «Історією України-Русі». Ця праця стала найважливішою справою всього життя Грушевського. Перший том «Історії України-Русі» вийшов у Львові в 1898 році, а останній був виданий у Києві вже по смерті автора, у 1936.

Отже, М. Грушевський з малку виховувався в дусі патріотизму, що вилилось у майбутньому його діяльності, у його праці та у його поглядах. Він ціле життя присвятив розбудові української державності.

Як політик М. Грушевський був засновником Національно-демократичної партії Галичини і Товариства українських поступовців у Києві, творцем засад Української незалежної держави, першим президентом УНР.

У Львові Грушевський розпочав активну науково-організаційну діяльність у Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), з яким почав співпрацювати ще в 1892 році. У Києві був активним політичним діячем, а в 1899 році став одним з організаторів національно-демократичної партії в Галичині. Згодом був заарештований російською владою, яка вже давно слідкувала за його діяльністю, звинувачений в «австрофільстві» і засуджений до заслання у Сибір. Лютнева революція 1917 року звільнивши М.Грушевського з-під нагляду царської охорони дала можливість йому повернутися в Україну і поринути в політичне життя. Ще під час перебування видатного вченого в Москві його заочно обирають лідером Товариства українських поступовців. Виконавчий орган Товариства дуже швидко перетворюється в Центральну раду, яка діє як громадська організація, об'єднуючи навколо себе широке коло людей найрізноманітніших класових, ідеологічних і політичних переконань. Враховуючи зміну політичної і соціально-економічної ситуації, Центральна Рада пройшла шлях від вимог автономії до проголошення незалежної української держави. Таємним голосуванням практично одностайно головою українського парламенту був обраний Михайло Грушевський. Він був лідером, головним конструктором політики Української Центральної Ради, мав великий вплив на її рішення, був ініціатором та співавтором найголовніших документів: славнозвісних чотирьох Універсалів Центральної Ради.

Оцінюючи сьогодні політичну діяльність Михайла Грушевського як Голови Української Центральної Ради, ми можемо сказати, що в тих бурхливих подіях 1917- 1918 рр., коли Україна відроджувала свою державність, керувати визначному вченому було нелегко, бо й не мав такого досвіду політичного організатора, однак на хвилі визвольних змагань йому довірили цей пост і він, як міг, брався до роботи.

М. Грушевський увійшов в нашу історію насамперед як учений, педагог, публіцист, громадський і політичний діяч – перелічені сфери діяльності вимагають, зокрема, вільно володіти словом. Нам відомо, що М.Грушевський з юних років цікавився художньою літературою, а згодом захопився письменницькою працею, з-під його пера вийшла низка віршів, оповідань, кілька повістей, п'єс і перекладів. Менше половини цих текстів публікувалося за життя автора, і лише тепер, вивчаючи архіви, дослідники з'ясовують, що він написав значно більше художніх творів, ніж опублікував, і деякі з них мають немалу літературну вартість.

Спостерігаючи за тогочасним суспільним життям, здібний, працьовитий та амбітний юнак Михайло Грушевський на якийсь час зробив для себе висновок, що літературна творчість – це найдоступніший для нього спосіб справити помітний вплив на культуру рідного народу.

З-під пера М.Грушевського з'являються повісті «Загублений вік» та «Добра жінка» (1886), головні герої яких мають глибоко трагічні долі. До цієї ж групи творів на родинно-побутову тематику належить і оповідання «Днинка» (1885).

У 1884–1886 рр. М.Грушевський писав дуже інтенсивно. Кілька прозових текстів цього періоду зроблені вже цілком професійно, як наприклад, оповідання «Бех-аль-Джугур», перший опублікований твір М.Грушевського, який навіть заслужив схвальний відгук І.Франка. Темою стала боротьба арабів з англійською окупацією Судану, відома з історії як повстання Магді у 1881– 1885 рр.

З роками, коли вивчення історії стане справою його життя, М.Грушевський не раз буде звертатися до сюжетів, які зродилися з реальних подій, зафіксованих у архівних документах. Саме так з'являться оповідання «Неробочий Грицько Кривий», «Ясновельможний сват», «Як ми стрічали Новий рік», «Вихрест Олександр», драми «Хмельницький у Переяславі», «Ярослав Осмомисл». Окрім того, в архівних справах збереглося ще кілька неповних художніх текстів на історичні теми.

Починаючи з років навчання у Київському університеті (1886–1890) М.Грушевський всерйоз зайнявся історичною наукою, художня творчість відійшла на другий план. Збереглося, однак, кілька чудових поетичних текстів, створених у 1895–1896 рр., які засвідчують змужніння автора і новий етап розвитку його таланту: «Не журись! За зимою весна...», «Між зорями, між світами...».

Він був ініціатором створення нового журналу «Літературно-науковий вістник». Видавництво «Вік» видало п'ять ранніх оповідань М.Грушевського окремою збіркою, яка вийшла друком у 1904 р. Не до кінця вирішеною залишається проблема датування деяких літературних творів М.Грушевського. Але ми точно знаємо, що у письменництві він показав себе, як «сильний» письменник, як талановитий митець, який працював довгий час на розквіт своєї держави.

Висновки. М. Грушевський був людиною величезної працездатності, енциклопедичної ерудиції. Він плідно працював в літературі, археології, історії, соціології та фольклористиці. Його заслуги перед українським народом як політичного діяча є насправді неоціненними: відгуртував український народ до боротьби з імперською політикою Росії. В умовах української революції він створив нову державу, нащадком якої є сучасна Україна. М. Грушевський відстоював незалежність та самостійність України, але робив це дуже обережно і несміливо, через що заслужив негативні відгуки сучасників. Все ж сил створити нову незалежну Україну в нього забракло.

М. С. Грушевський був неординарним, харизматичним лідером, проте не зміг отримати селянської підтримки у героїчній боротьбі, яку вела Центральна Рада з більшовиками.

Він пройшов довгий і важкий шлях від керівника УНР, першого її президента, до вигнання та ізгоя, переслідуваного радянською владою.

Вчений зі світовим ім'ям, знаний за межами України, твори якого друкувалися за кордоном, академік, літератор, якого справедливо можна назвати «великим Українцем».

Література

1. Верба І. В. Грушевський Михайло Сергійович // *Енциклопедія історії України* : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2004. – Т. 2 : Г–Д. – С. 232–235.

2. Винар Л. *Автобіографія Михайла Грушевського з 1906 і 1926 років, як джерело до вивчення його життя і творчості* / *Український історик*. – 1974. – № 1–3.

3. Гирич І. М. Грушевський та І. Франко: До історії взаємин // *Український історичний журнал*. – 2006. – № 5 (470). – С. 35–67.

4. Гирич І. Б., Кіржаєв С. М. До історії Всеукраїнської Академії наук. Михайло Грушевський і Агатангел Кримський (З приводу «Осібної гадки академіка М. Грушевського до протоколу спільного зібрання УАН від 17 жовтня 1927 року») // *Український археографічний щорічник* / Інститут української археографії НАН України. – Вип. 1.

5. Грушевський М. С.. *Історія України-Руси: в 11 томах, 12 книгах*. / Редколегія: П. С. Сохань (голова) та ін. – Київ: «Наукова думка», 1991-1998. – Серія «Пам'ятки історичної думки України».

6. Гурик, М. І. М. Грушевський про вплив Магдебурзького права на розвиток українських міст XVI – XVII ст. Михайло Грушевський – погляд із сьогодення / М. І. Гурик // *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного інституту. Серія: Історія*. – Випуск 5. – Тернопіль, 1997. – С. 217-220.

8. Гончарук, Т. В. Греко-католицька церква і національний рух в Галичині (1848-1914 рр.) / Т. В. Гончарук // *Наукові записки. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*. – К. : НПУ, 2002. – Вип. 10. – С. 46-52.